Maksukyvyttömyys-direktiivi II

U 101/2022 vp

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Tausta

- Direktiiviehdotus annettu 7.12.2022 (COM(2022) 702 final)
- Pääomamarkkinaunionin toimintasuunnitelma
  - Rahoitusmarkkinoiden toimivuus ja riskien hajauttaminen, pääoman vapaa liikkuvuus, rajat ylittävät sijoitukset, tasavertaiset toiminta- ja kilpailuedellytykset
  - Maksukyvyttömyysmenettelyiden tehostaminen
- ”Maksukyvyttömyysdirektiivi I” pantu täytäntöön 1.7.2022
- Ensimmäinen siviilioikeustyöryhmän kokous 18.1.2023: alustavia yleisiä näkemyksiä

Ehdotukset ja niiden vaikutukset

- Takaisinsaanti
- Pesänhoitajan tiedonsaanti
- Pre pack –menettelyt
- Johdon velvollisuudet
- Mikroyritysten menettely
- Velkojatoimikunnat

Takaisinsaanti konkurssipesään

- Säännöksiä takaisinsaantiperusteista ja –ajasta sekä takaisinsaannin vaikutuksista ja menettelystä.
- Ehdotetut takaisinsaantiperusteet: velkojan tai velkojaryhmän suosiminen, lahja tai muu lähes vastasuoritukseton oikeustoimi ja yleiselle velkojataholle tarkoituksellisesti epäedulliset oikeustoimet.
- Takaisinsaantiperusteiden ja –ajan osalta on nimenomaisesti todettu, että jäsenvaltiot voivat säilyttää direktiiviehdotusta laajemman suojan yleiselle velkojataholle takaavat takaisinsaantisäännöksensä.
- Ehdotettu takaisinsaantisääntely vastaa lähtökohdiltaan Suomen voimassa olevaa lainsäädäntöä. Merkittävin muutos huomattavasti nykyistä pidempi takaisinsaantikanteiden vireillepanon kolmen vuoden määräaika.

Pre pack –menettelyt

- Nk. pre pack –menettelyssä velallisen liiketoiminnan tai sen osan myyntiä valmistellaan ennen virallisen maksukyvyttömyysmenettelyn alkamista (”valmisteluvaihe”) ja myynti voidaan näin ollen toteuttaa nopeasti virallisen maksukyvyttömyysmenettelyn alkamisen jälkeen (”likvidaatiovaihe”).
- Ehdotus sisältää hyvin yksityiskohtaista sääntelyä liiketoiminnan myynnin yksityiskohdista ja menettelystä. Jos myynnin valmisteluvaihe halutaan järjestää luottamuksellisena, edellytetään likvidaatiovaiheessa julkisen huutokaupan järjestämistä.
- Velallisyrityksen liiketoiminnan tai sen osan myynti toiminnallisena kokonaisuutena on mahdollista nykyisin sekä konkurssi- että yrityssaneerausmenettelyssä.
- Ehdotus edellyttäisi uuden ja nimenomaan velallisyrityksen liiketoiminnan tai sen osan myyntiin tarkoitetun maksukyvyttömyysmenettelyn luomista taikka tällaisen yksityiskohtaisen menettelyn sisällyttämistä voimassa olevaan konkurssi- tai yrityssaneerauslakiin.

Johdon velvollisuudet yhtiön maksukyvyttömyystilanteessa

- Johdolle velvollisuus hakea maksukyvyttömäksi tullut yhtiö maksukyvyttömyysmenettelyyn. Hakemus olisi jätettävä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhtiön johto tuli tai sen voidaan kohtuudella odottaa tulleen tietoiseksi yhtiön maksukyvyttömyydestä.
- Yhtiön johdolle henkilökohtainen vastuu vahingosta, joka yhtiön velkojille aiheutuu hakemuksen jättämistä koskevan velvollisuuden laiminlyönnistä.
- Vastaavaa velvollisuutta ei nykyisin Suomessa. Ehdotus edellyttäisi muutoksia yhtiölainsäädäntöön. Täytäntöönpanon yhteydessä arvioitavaksi tulisi useita liittymäpintoja kansalliseen yhtiö- ja vahingonkorvausoikeuteen.
- Suomessa on muuta sääntelyä, jolla on samoja tavoitteita kuin ehdotetulla säännöksellä, kuten johdon huolellisuusvelvollisuus ja oman pääoman menettämistä koskeva rekisterimerkintä sekä näiden rikkomista koskevat johdon vahingonkorvaussäännökset, takaisinsaantisäännökset sekä rikoslain velallisen epärehellisyyttä koskevat säännökset.

Uusi mikroyritysten maksukyvyttömyysmenettely

- Ehdotetun määritelmän mukaan arviolta yli 94 % suomalaisista yrityksistä olisi mikroyrityksiä.
- Menettelyssä lähtökohtaisesti ei pesänhoitajaa – viranomais- tai tuomioistuinvetoinen menettely.
- Ei varsinaisia esteitä menettelyyn pääsylle. Päätös menettelyn aloittamisesta olisi tehtävä kahden viikon kuluessa hakemuksen saapumisesta.
- Omaisuus pysyisi velallisen hallinnassa ja velallinen voisi jatkaa liiketoimintaansa (”debtor in possession”). Määräysvaltaa voitaisiin tietyissä tilanteissa antaa viranomaiselle tai viranomaisen nimeämälle yksittäiselle velkojalle.
- Omaisuuden myynnin olisi ensisijaisesti tapahduttava sähköisessä huutokauppajärjestelmässä, jotka yhdistettäisiin EU-tasolla.
- Menettelyn tulisi luonnollisten henkilöiden osalta johtaa veloista vapautumiseen.

Uusi mikroyritysten maksukyvyttömyysmenettely

- Edellyttäisi vaihtoehtoisen tuomioistuin- tai viranomaisvetoisen erityismenettelyn säätämistä mikroyrityksille.
- Vieraat lähtökohdat Suomen menettelyiden näkökulmasta. Suomessa ei ole komission kuvaamaa ongelmaa, koska varojen vähyys ei estä konkurssimenettelyn aloittamista. Konkurssi voi raueta konkurssilain 10 luvussa säädetyllä tavalla ja laissa on säännökset sen varalta, etteivät konkurssipesän varat riitä pesänhoitajan palkkion maksamiseen konkurssin rauetessa.
- Suomessa yksityishenkilön veloista vapautuminen tapahtuu yksityishenkilön velkajärjestelyssä.

Muut ehdotukset

- Yksityiskohtaista sääntelyä **velkojatoimikuntien** asettamisesta, koosta ja tehtävistä. Edellyttäisi muutoksia sekä konkurssi- että yrityssaneerauslakiin.
- **Pesänhoitajalle tiedonsaantioikeus** konkurssipesän omaisuutta koskevista tiedoista mm. pankkitilirekistereistä ja edunsaajarekistereistä. Pankkitilirekisterien osalta rekisteriin pääsy rajattaisiin tuomioistuimiin.
  - Suomessa pesänhoitajalla sama tiedonsaantioikeus kuin velallisella. Ehdotus edellyttäisi nimenomaisen tiedonsaantioikeuden ja sitä koskevien yksityiskohtien säätämistä rekistereitä koskevissa laeissa.
- Jäsenvaltioiden tulisi lisätä Euroopan oikeusportaaliin tietoa kansallisesta maksukyvyttömyyslainsäädännöstä ja maksukyvyttömyysmenettelyistä.

Taloudelliset vaikutukset

- Komissio arvioi vaikutusarviossaan (SWD(2022) 395 final), että direktiiviehdotuksesta koituisi kokonaisuudessaan n. 10 miljardin euron hyöty.
- Direktiiviehdotuksen mahdolliset hyödyt liittyvät Suomen osalta pääasiassa unionin yhteismarkkinoiden tehostumiseen ja hyödyttävät erityisesti rajat ylittävää sijoitus-, rahoitus- ja yritystoimintaa (erityisesti takaisinsaanti, pesänhoitajien tiedonsaanti).
- Tuomioistuinten työmäärän kasvu ja lisäresursoinnin tarve, menettelyiden tehokkuuden heikentyminen, talousrikollisuuden piiloon jääminen.

Oikeusperusta, toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaate sekä valtioneuvoston kanta

Oikeusperusta sekä suhde toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteisiin

- Valtioneuvosto pitää ehdotettua oikeusperustaa (SEUT 114 artikla sisämarkkinoiden toiminnasta) lähtökohtaisesti asianmukaisena mutta katsoo, että sen oikeellisuus on varmistettava neuvottelujen aikana ottaen huomioon, että kyseessä on ensimmäinen kansallisten konkurssimenettelyiden yksityiskohtia harmonisoiva ehdotus. Erityistä huomiota on kiinnitettävä ehdotuksiin, joiden arvioidaan heikentävän kansallisten menettelyiden tehokkuutta.
- Valtioneuvoston arvion mukaan ehdotus on lähtökohdiltaan suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteiden mukainen, mutta siinä on myös ongelmallisia piirteitä erityisesti suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta.
- Ehdotus sisältää erityisesti ehdotettujen uusien menettelyiden ja menettelyn osien osalta erittäin yksityiskohtaista sääntelyä, joka puuttuu tarpeettoman laajasti toimiviin kansallisiin järjestelmiin tai jopa heikentää niitä ja joka voi muodostua ongelmalliseksi kansallisten menettelyiden kokonaisuuden kannalta.

Valtioneuvoston kanta

- Valtioneuvosto tukee komission ehdotuksen tavoitteita ja pitää tärkeänä sitä, että kaikissa jäsenvaltioissa maksukyvyttömyysmenettelyt toimivat tehokkaasti ja mahdollistavat mahdollisimman korkean velkojen takaisinperintäasteen myös jäsenvaltioiden rajojen yli. Erityisesti pesänhoitajien ja selvittäjien tiedonsaannin, velkojien osallistumismahdollisuuksien ja maksukyvyttömyysmenettelyistä saatavilla olevan tiedon parantaminen ovat hyviä tavoitteita.
- Valtioneuvosto pitää kuitenkin ehdotuksen tavoitteiden kannalta ongelmallisena, että ehdotus sellaisenaan saattaisi johtaa tehokkaimpien maksukyvyttömyysmenettelyiden heikentymiseen.

- Valtioneuvosto katsoo, että direktiivin säännösten tulisi olla yhteensovitettavissa kansallisen maksukyvyttömyyslainsäädännön kanssa eikä niiden tulisi aiheuttaa tilannetta, joka heikentäisi kansallisen järjestelmän toimivuutta. Direktiivissä tulisi ottaa tasapainoisesti huomioon sekä yritysten että velkojien oikeudet.
- Direktiivin ei tulisi sisältää Suomen maksukyvyttömyys-, yhtiö- tai prosessilainsäädännön perusperiaatteista poikkeavia pakottavia säännöksiä tai suhteettoman lyhyitä määräaikoja. Direktiivissä ei tulisi säätää tuomioistuimen roolista maksukyvyttömyysmenettelyissä kansalliseen järjestelmään soveltumattomalla tavalla.

- Valtioneuvosto suhtautuu kielteisesti ehdotettuun mikroyritysten menettelyyn ja ehdotettuun johdon velvollisuuteen hakea yritys maksukyvyttömyysmenettelyyn.
- Komission ehdotuksen tavoitteet siitä, että jokainen maksukyvytön yritys pystyy hakeutumaan maksukyvyttömyysmenettelyyn varallisuustilanteestaan riippumatta ja etteivät menettelyn kustannukset estä yrittäjien veloista vapautumista, ovat hyväksyttäviä. Kuitenkin mikroyrityksille ehdotettu maksukyvyttömyysmenettelyn malli olisi heikennys Suomen nykytilanteeseen ja herättää vakavia huolia velkojien oikeusturvan ja talousrikollisuuden selvittämisen kannalta.
- Ehdotettu kaavamainen johdon velvollisuus hakea yritys maksukyvyttömyysmenettelyyn ei sovi Suomen maksukyvyttömyys- ja yhtiöoikeuden kokonaisuuteen. Kansallisen maksukyvyttömyys- ja yhtiöoikeuden rajapinnan arviointiin ja kehittämiseen tulisi jättää riittävästi liikkumavaraa.

- Takaisinsaantikanteita koskeva ehdotus on pääpiirteissään hyväksyttävissä, mutta kanteiden vireillepanon huomattavasti nykyistä pidempi kolmen vuoden määräaika ei ole maksukyvyttömyysmenettelyjen tehokkuusnäkökulmasta kannatettava.
- Vaikka pre pack –menettelyjä, pesänhoitajien ja selvittäjien tiedonsaantia ja velkojatoimikuntia koskevien ehdotusten tavoitteet ovat kannatettavia, tulisi menettelyjen olla ehdotettua joustavampia ja mahdollistaa kansallisiin järjestelmiin soveltuvat yksityiskohtaiset ratkaisut täytäntöönpanossa.

www.oikeusministerio.fi | www.justitieministeriet.fi